

8. Ukrayinska kompanij vperche vugrala tender na derchzakupivli v EC. – [Elektronnuj recurs/ – Rechim dostupu: <http://www.euointegration.com.ua/news/2017/11/24/7074164/>

9. <http://www.me.gov.ua>

10. Zvit Rahunkovoj palati za 2017 rik. – [Elektronnuj recurs/ – Rechim dostupu: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16755497/Zvit_RP_2017.pdf?subportal=main

11. <http://www.amc.gov.ua/amku>

Дані про авторів

Беспалова Анна Вікторівна,

здобувач кафедри статистики, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

e-mail: annabespalova1@gmail.com

Рудченко Олександр Юрійович,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри статистики ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

e-mail: rudchenkoa1@ukr.net

Данные об авторах

Беспалова Анна Викторовна,

соискатель кафедры статистики ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»,

e-mail: annabespalova1@gmail.com

Рудченко Александр Юриевич,

доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры статистики ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана»

e-mail: rudchenkoa1@ukr.net

Data about the authors

Anna Bepalova,

Applicant of the Department of Statistics SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

e-mail: annabespalova1@gmail.com

Aleksandr Rudchenko,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Statistics SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

e-mail: rudchenkoa1@ukr.net

УДК 338.242.4:339.172

DOI: 10.5281/zenodo.2581115

СТАСІНЕВИЧ С.А.,

БОЄВ В.А.

Удосконалення регулювання біржової діяльності – запорука відродження біржового ринку України

Предмет дослідження – сукупність відносин, що виникають в процесі державного регулювання діяльності учасників біржового ринку.

Метою написання статті є дослідження сучасних проблем регулювання біржового ринку України та обґрунтування пропозицій щодо їх розв'язання як першочергового напрямку відновлення та розвитку біржової діяльності в країні.

Методологія проведення роботи – використання монографічного методу (при дослідженні проблем формування та ретроспективи біржової діяльності на вітчизняному ринку), порівняльного методу (при оцінці стану українського біржового ринку в співставленні з його рівнем за рубежом), статистичного методу (в процесі вивчення динаміки кількісних показників інституалізації та обсягів біржової торгівлі в Україні).

Результати роботи – виявлені недоліки державного регулювання біржової діяльності в Україні, які в значній мірі обумовлюють проблеми розвитку вітчизняного біржового ринку. Вказані основні заходи удосконалення державної позиції щодо біржового товарного та фондового ринків України, зокрема в частині законодавчого забезпечення біржової торгівлі, направлені на формування цивілізованого, ліквідного біржового ринку країни.

Висновки – біржовий ринок у нашій країні не зайняв відповідного місця як того вимагає досвід розвитку ринкової економіки. Він потребує удосконалення законодавчо-правової бази, організаційно-координаційного забезпечення з боку держави.

Ключові слова: біржовий ринок, товарний ринок, ринок цінних паперів, державне регулювання, законодавство, передовий світовий досвід.

Совершенствование регулирования биржевой деятельности – залог возрождения биржевого рынка Украины

Предмет исследования – совокупность отношений, возникающих в процессе государственного регулирования деятельности участников биржевого рынка.

Целью написания **статьи** является исследование современных проблем регулирования биржевого рынка Украины и обоснование предложений по их решению как первоочередного направления восстановления и развития биржевой деятельности в стране.

Методология проведения работы – использование монографического метода (при исследовании проблем формирования и ретроспективы биржевой деятельности на отечественном рынке), сравнительного метода (при оценке состояния украинского биржевого рынка в сопоставлении с его уровнем за рубежом), статистического метода (в процессе изучения динамики количественных показателей институализации и объемов биржевой торговли в Украине).

Результаты работы – выявлены недостатки государственного регулирования биржевой деятельности в Украине, которые в значительной степени обуславливают проблемы развития отечественного биржевого рынка. Указаны основные мероприятия усовершенствования государственной позиции по отношению к биржевому товарному и фондовому рынкам Украины, в частности что касается законодательного обеспечения биржевой торговли, направленные на формирование цивилизованного, ликвидного биржевого рынка страны.

Выводы – биржевой рынок в нашей стране не занял соответствующего места как того требует опыт развития рыночной экономики. Он требует совершенствования законодательно-правовой базы, организационно-координационного обеспечения со стороны государства.

Ключевые слова: биржевой рынок, товарный рынок, рынок ценных бумаг, государственное регулирование, законодательство, передовой мировой опыт.

Improving the regulation of stock market activity – a pledge of the revival of the exchange market in Ukraine

The subject of the research is a set of relations arising in the process of state regulation of the activities of participants in the exchange market.

The purpose of writing this article is to study the current problems of regulating the Ukrainian exchange market and justify proposals for their solution as a priority area for the restoration and development of exchange activity in the country.

The methodology of the work is the use of a monographic method (in the study of problems of formation and retrospectives of exchange activities in the domestic market), a comparative method (in assessing the state of the Ukrainian exchange market in comparison with its level abroad), a statistical method (in the process of studying the dynamics of quantitative indicators of institutionalization and the volume of exchange trade in Ukraine).

The results of the work are the identified shortcomings of the state regulation of exchange activities in Ukraine, which largely determine the problems of the development of the domestic exchange market. The main measures to improve the state position in relation to the exchange commodity and stock markets of Ukraine are indicated, in particular with regard to the legislative support of exchange trade, aimed at the formation of a civilized, liquid exchange market in the country.

Conclusions – the exchange market in our country has not taken the appropriate place as required by the experience of developing a market economy. It requires improvement of the legislative and legal framework, organizational and coordination support from the state.

Keywords: *stock market, commodity market, securities market, state regulation, legislation, advanced world experience.*

Постановка проблеми. Важливу роль в забезпеченні прозорості та ефективності функціонування біржового ринку відіграє механізм його регулювання.

Регулювання біржової діяльності здійснюється органами чи організаціями, уповноваженими на виконання функцій регулювання. З цих позицій розрізняють державне регулювання біржового ринку, регулювання з боку професійних учасників ринку або саморегулювання ринку.

Наразі в Україні нагально стоять завдання підвищення якості державного регулювання товарного та фондового ринків, покращення міжнародного та національного співробітництва у даній сфері.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання регулювання біржового ринку досліджують ряд сучасних українських науковців та практиків: О. Біловодська [1] М. Бурмака, Р. Дудяк, І. Охріменко, Ф. Мозговий, О. Ткаченко, М. Солодкий [10], О. Сохацька [11], Н. Хоружий, Т. Хромаєв [3] та ін.

Виділення невирішених питань. Окремі дослідники біржового ринку вважають, що не зважаючи на національні відмінності всі стратегії розвитку біржового ринку побудовані на провідній ролі держави. Недооцінка з боку державних органів країни важливості розбудови біржового товарного ринку призвела до занепаду, дискредитації та повної деградації цього ринку [10].

Дійсно, на протязі всього періоду становлення біржового товарного ринку на теренах України в державі не було створено й не існує в даний час центрального спеціального державного органу, як би кваліфіковано опікувався розвитком організованого товарного ринку в країні. В певній мірі координацію торговельної діяльності в даному сегменті товарного ринку в Україні здійснювало Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, окремі управлінські дії щодо нього – профільні міністерства, зокрема Міністерство аграрної політики та продовольства України, як державний орган управління однієї з провідних галузей економіки країни, що продукує основний біржовий товар в країні. Безперечно, в нинішніх складних умовах багатоаспектного реформування економічних відносин в Україні для розвитку, а практично побудови біржового товарного ринку з нульових позицій, вкрай необхідним є формування цілісної державної стратегії його відродження.

Мета статті проаналізувати сучасні проблеми регулювання біржового ринку України та обґрунтувати важливість і пропозиції щодо їх розв'язання як першочерговий напрям відновлення та розвитку біржової діяльності в країні.

Виклад основного матеріалу. Основним сегментами біржового ринку є так звані біржовий товарний ринок та біржовий ринок цінних паперів. Вчені та практики мають різні точки зору на понятійний апарат (визначення), змістове наповнення (якісний склад) цих сегментів взагалі і зокрема в Україні. Так, біржовий товарний ринок, мабуть – що в силу його організованості (де-факто в світі розвиненої ринкової економіки та такої, якою має бути торгівля в Україні), називають регульованим, а біржовий ринок цінних паперів ще іменується як фондовий ринок чи ринок капіталу і на те є свої причини [6]. Але найгострішою проблемою сьогодні є плачевний стан біржової торгівлі на теренах України як товарами, так і цінними паперами, валютою та іншими фінансовими інструментами.

Біржова торгівля товарами (речовими активами) повинна сприяти якомога швидшому просуванню продукції зі сфери виробництва у сферу споживання, визначенню рівня цін на основі закону попиту і пропозиції, де він найбільше себе проявляє. Крім того, біржі, на яких укладаються форвардні та ф'ючерсні угоди виконують відповідно функцію кредитування та уникнення ризику для товаровиробників.

Організаційно-економічний механізм біржового ринку дозволяє забезпечити гарантованість реалізації договірних зобов'язань учасників торговельних операцій, страхування і перерозподілу ризиків виконання укладених угод про майбутні поставки товару, а отже, стабільність виробничої діяльності підприємств.

Інформаційне забезпечення учасників товарних ринків передбачає надання максимальної за обсягами інформації для учасників біржового та позабіржового ринку про стан попиту, пропозиції, ціни, конкуренцію на товари. Як свідчить досвід країн з розвиненою ринковою економікою, біржі у процесі еволюції перетворилися з каналу продажу продукції на інформаційну систему щодо стану і прогнозу розвитку ціни відповідного товарного ринку. Тобто товарні біржі з оптових ринків

перетворилися на місце, де формуються середні ціни (поточні і прогнозні), на які орієнтуються всі суб'єкти товарного ринку.

Розвиток біржової діяльності в Україні характеризується значною кількістю бірж: в 1996 р. (на початок року) в Україні було зареєстровано 88 бірж, в 2000 р. їх налічувалось 365, в 2005 р. – 458, станом на кінець 2011 р. їх кількість досягла майже 6 сотень. На початок 2015 р. в країні нараховувалось 555 товарних бірж [2]. Про кількість бірж в Україні в подальші роки офіційна статистика відсутня: Державна служба статистики України не надає інформації. Чи не є причиною цього та обставина, що: фактично функціонувала лише незначна частина зареєстрованих бірж. При цьому чітко прослідковується динаміка скорочення кількості й питомої ваги діючих бірж. Так, в 2010 р. діяльність здійснювали 331 біржі або 64,9 % зареєстрованих на початок року, то в 2011 р. – 339 або 63,1 %, в 2012 р. – 289 або 51,4 %, а в 2013 р. відповідно – 260 або 45,3 %, в 2014 р. – 2017 або 35,3 %, в 2015 р. – 146 або 26,3 %. До того ж, під процесом функціонування не рідко слід розуміти, що на певній біржовій установі на протязі року відбулось всього лиш декілька біржових торгів. У зв'язку з цим переважна більшість так званих бірж в Україні залишаються біржами на папері.

Практично всі вітчизняні біржі не мають сучасної матеріально-технічної бази, електронних систем торгівлі та клірингу, малопотужні, середній розмір статутного капіталу кожної із них не перевищує 300 тис. грн, а сума щорічних надходжень ледь досягає 100 тис. грн, вони і надалі залишаються інвестиційно непривабливими, укомплектовані фахівцями, що недосконало володіють знаннями сучасних біржових технологій, торгують лише спотовими та форвардними контрактами [10], об'єктами біржових угод виступають товари, які не відповідають класичним вимогам до біржових товарів. В той час як ринок світу в цілому обслуговують менше 100 бірж. Дані звітів Асоціації ф'ючерсної індустрії (Futures Industry Association) показують, що починаючи з 2014 р. аналізу підлягає не 84 світові біржі, а 75. Загалом у 2014 р. загальний обсяг торгівлі на 75 досліджуваних біржах становив 21,87 млрд. контрактів [1].

Ринок цінних паперів в Україні на даний час перебуває також в стані сповільнення діяльності. Загальний обсяг торгів на біржовому фондово-

му ринку в 2017 р. досяг семирічного мінімуму (зменшився до 205,79 млрд грн.).

Більшість із 8 наявних фондових бірж в 2017 р. демонстрували зниження кількості укладених біржових контрактів. Лише дві фондові біржі – «ПФТС» та «Перспектива», відзначалися помітними обсягами торгівлі, контролюючи майже 96 % вартості біржових угод. [3]. При цьому торгували на біржах переважно державними облигаціями України: протягом 2017 р. зафіксовано угод з державними облигаціями України на суму 189,54 млрд грн (92,1% від загального обсягу біржових контрактів у цьому році).

За участю нерезидентів в 2017 р. обсяг торгів на ринку цінних паперів становив 55,68 млрд грн: порівняно з 2016 р. зацікавленість іноземних інвесторів українськими активами у 2017 р. впала на 86,53 % – на фоні значного зменшення загального обсягу торгів на ринку цінних паперів в 2017 р. частка операцій за участю нерезидентів зменшилась з 19,43 % до 11,88 %.

Мають бути виправлені всі викривлення в біржовому українському русі, врахований багатоміліардний світовий досвід в цілому та приклади конкретної розбудови біржового ринку в окремих країнах в сучасних умовах. Для цього необхідний спеціальний державний орган, який би ініціював, запроваджував, реалізував, координував, контролював виконання рішень щодо створення та функціонування біржових установ, інфраструктурних інституцій з обслуговування бірж товарного сектора ринку, тобто регулювання діяльності професійних учасників біржової торгівлі на умовах оптимального співвідношення елементів ринкової економіки та державної участі.

Регулювання біржового ринку має наступні цілі:

1. підтримка порядку на ринку, створення нормальних умов для роботи всіх учасників ринку;
2. захист учасників ринку від несумлінності і шахрайства окремих осіб або організацій, від злочинних організацій та злочинців взагалі;
3. забезпечення вільного та відкритого процесу біржового ціноутворення на основі концентрації попиту і пропозиції;
4. створення ефективного ринку, на якому завжди є стимули для підприємницької діяльності і кожен ризик адекватно винагороджується;
5. створення нових біржових ринків, підтримка біржових структур, починань і нововведень і т.п.;
6. вплив на біржовий ринок з метою досягнення певних суспільних цілей.

Процес регулювання на біржовому ринку включає:

- створення нормативної бази його функціонування, тобто розробка законів, постанов, інструкцій, правил, методичних положень та інших нормативних актів;
- відбір професійних учасників біржового ринку;
- контроль за дотриманням виконання всіма учасниками ринку норм і правил функціонування ринку;
- систему санкцій за відхилення від встановлених норм і правил.

Прикладами прогресивного досвіду регулювання біржового ринку в зарубіжних країнах можуть слугувати як країни з декілька столітньою історією біржової торгівлі, так і фактично постсоціалістичні держави.

Основним законодавчим актом в Англії щодо регулювання біржового ринку є «Financial Services and Markets Act», прийнятий в 2000 р. Його положення відображають види діяльності, що підлягають регулюванню, механізми регулювання ринку, лістинг, контроль за операціями на ринку, штрафи за зловживання, дисциплінарні міри, арбітраж, правила та керівництво роботою, порядок збору інформації, проведення розслідування, інвестиційні схеми тощо.

В рамках акту створений єдиний регулятор для всієї індустрії фінансових послуг. Це незалежний орган Financial Services Authority (FSA). Важливими цілями FSA є визначення ризиків, які можуть мати негативний вплив на забезпечення економічної ефективності функціонування товарного ринку та ринку фінансових послуг, покращення роботи менеджменту, збереження оптимальних пропорцій регуляторних обмежень та процесів саморегулювання ринків, формування конкурентного середовища, міжнародна діяльність.

Наймолодшим активно функціонуючим ф'ючерсним товарним ринком в світі є ринок Угорщини, хоча тут працюють лише дві біржі: Budapest Commodity Exchange та Budapest Stock Exchange. Спочатку біржовий ринок в цій країні створювався як ринок наявного товару, але протягом 10 років трансформувалася у ф'ючерсний.

Активний і успішний розвиток біржового ринку Угорщини в значній мірі обумовлений формуванням ефективного регуляторного механізму. В країні були прийняті закони в 2000 р. «Про товарну біржу», а в 2001 р. «Про ринки капіталу», які ставили за мету врегулювання питань діяль-

ності бірж, забезпечення захисту прав інвесторів, регулювання ринку товарних деривативів.

Основним регулюючим органом біржового ринку Угорщини є Hungarian Financial Supervisory authority (HFSA) – єдина державна установа, що регулює весь ринок фінансових і біржових послуг. HFSA здійснює нагляд за біржовою діяльністю, використовуючи для цього непрямі методи впливу. Так рішення щодо функціонування біржового ринку приймає Рада директорів бірж та Розрахункової палати, але коли воно не задовольняє HFSA, регулятор не затверджує його.

Послідовно та логічно, а головне враховуючи наступність вибудовувалась система регулювання біржового ринку в США від першого федерального Закону, що регулював ф'ючерсну торгівлю, прийнятого Конгресом США у 1921 році, Закону про товарну біржу 1936 року, згідно з яким відбулося створення Комісії з товарних бірж, до якої увійшли міністри сільського господарства, торгівлі, юстиції або їх уповноважені представники. Питаннями практичного застосування Закону про товарну біржу Комісія займалась до 1947 р., коли було створено Адміністрацію товарних бірж у складі міністерства сільського господарства. З часом у діяльності Адміністрації товарних бірж виявились два серйозні недоліки: її влада не поширювалась на увесь спектр ф'ючерсної торгівлі, оскільки вона займалася в основному сільськогосподарськими товарами, і її повноваження вже не відповідали рівню розвитку біржової торгівлі. Тому в 1974 р. було прийнято Закон про Комісію з товарної і ф'ючерсної торгівлі – практично були внесені зміни до Закону про товарну біржу і передбачено створення незалежної державної Комісії з ф'ючерсної торгівлі товарами замість Адміністрації товарних бірж міністерства сільського господарства. Персонал, інформаційні фонди та асигнування Адміністрації бірж було передано новій Комісії. Закон про ф'ючерсну торгівлю 1978 р. розширив юрисдикцію вказаної комісії. На початку 90-х років законодавство з ф'ючерсної торгівлі було доповнено в напрямку посилення регуляторних механізмів. Згодом згідно із законом про Комісію з торгівлі ф'ючерсними товарами біржам з метою саморегулювання своєї діяльності було дозволено створити Національну асоціацію ф'ючерсної торгівлі.

Головні положення регулювання функціонування в Україні фондового ринку визначаються зако-

нами України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» (1996 р. прийняття) та «Про цінні папери та фондовий ринок» (2006 р.).

Біржовий ринок товарів перебуває в умовах більш недосконалого законодавчо-правового поля. Закон України «Про товарну біржу» був прийнятий ще в 1991 році – його положення не відповідають сучасним вимогам [8].

Даний закон встановлює майнові та управлінські вимоги до товарної біржі, які носять декларативний характер, оскільки не визначають механізмів взаємодії між суб'єктами організованих ринків. Тому вітчизняний товарний біржовий ринок практично не виконує жодної з функцій, які він забезпечує в країнах з розвинутою ринковою економікою: вільного прозорого ціноутворення, моніторингу та прогнозування кон'юнктури ринку, оптимізація товаропотоків, гарантування виконання договірних зобов'язань, страхування ризиків і т.п.

Наразі біржі світу торгують переважно ф'ючерсними й опціонними контрактами, що забезпечує у ринковій економіці для виробників і споживачів страхування цінних ризиків, диверсифікацію фінансування, відкриваючи доступ до кредитних ресурсів та можливості стійкого розвитку. Це стало можливим за умови всеохоплюючого законодавства, розвинутої інфраструктури біржового ринку, зокрема гарантуючих ліквідність на ринку клірингово-розрахункових систем. Відсутність цих механізмів у нашій країні не дозволяє швидко перейти до впровадження торгівлі ф'ючерсними контрактами. Існує нагальна потреба здійснити ретельну розробку та прийняття законодавчо-правових актів стосовно розвитку ринку деривативів та прискореного впровадження механізмів торгівлі цими інструментами.

1 вересня 2017 р. до Верховної Ради України був поданий законопроект «Про ринки капіталу та регульовані ринки» (реєстраційний № 7055). Метою проекту, як зазначено у Пояснювальній записці до нього, є комплексне врегулювання питань функціонування ринків, зокрема деривативів, функціонування регульованих ринків та розбудови їх інфраструктури [6].

Для досягнення цієї мети у проекті Закону, згідно з його преамбулою, пропонується врегулювати відносини, що виникають під час укладення та виконання деривативів та правочинів на ринках капіталу та інших регульованих ринках. При цьому з дня набрання чинності цим Законом визнається таким,

що втратить чинність, закон України «Про товарну біржу». а також вносяться відповідні зміни до цілого ряду законодавчих актів: 8 кодексів та 44 законів.

Прийняття проекту, на думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, дозволить сприяти ефективному розвитку ринку деривативів; розбудувати біржову інфраструктуру на основі уніфікованих підходів, що, в свою чергу, дозволить в майбутньому знизити ризики невиконання угод, отримати прозорі ціни на активи, які будуть допущені до торгів на організованих ринках, та репрезентативні біржові цінні індикатори, а отже сприятиме покращенню управління цінними ризиками» тощо. Крім цього, законопроект спрямований на забезпечення виконання вимог Угоди про асоціацію в частині імплементації ряду Директив та Регламентів ЄС [6].

Потрібно активніше рухатися в бік правил європейського фінансового, енергетичного та аграрного ринків, створювати власну надійну інфраструктуру для організованої торгівлі, щоб стати повноцінною частиною світового ринку. Розвиток в Україні організованої торгівлі агропродовольчою продукцією, газом та електроенергією як на споті, так і ф'ючерсними контрактами, дасть потужний стимул для зростання економіки України [4].

Відсутність належного державного регулювання ринковими процесами на внутрішньому аграрному ринку призводить до його монополізації приватними торговельними організаціями та занепаду біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією та біржовими товарами аграрного походження. На зовнішньому ринку цінний диктат здійснюють трейдери, в результаті чого відбувається вимивання фінансових коштів з агросектору країни. Для цього й потрібне суттєве удосконалення законодавчого забезпечення товарного ринку країни.

Потрібна консолідація зусиль з боку держави та існуючої мережі діючих агропромислових бірж у напрямку розбудови організованого аграрного ринку. Для цього доречно створення державного інституту з регулювання та координації діяльності професійних учасників біржової торгівлі для оптимального співвідношення елементів ринкової економіки та державної участі.

На жаль, в Україні прозорість бізнесу сприймається радше як ризик і до сих пір не вважається перевагою, а скоріше слабкістю і вразливістю. Одна з причин такої ситуації – відсутність правил – чітких, зрозумілих, прийнятих усіма гравцями, а також

відсутність довіри одне до одного і, в першу чергу, до держави. Однак жоден фінансовий інструмент не запрацює без чітких правил. Вони потрібні, щоб Україна не залишалася незрозумілою юрисдикцією для глобальних учасників з усього світу.

Такі правила не потрібно вигадувати. Вони давно написані та «протестовані» на європейських ринках. У цих правилах повинні бути зафіксовані вимоги до організованої торгівлі, правила розрахунків, забезпечення гарантій розрахунків та поставок товарів, порядок розкриття інформації про торги, формування цінових індикаторів, на підставі яких учасники можуть укладати угоди і яким вони можуть довіряти. Це дозволить уникнути маніпулювання ціною інформацією [4]. Всі ці правила прописані в законопроекті «Про ринки капіталу і організовані товарні ринки» (№7055).

Разом з тим вказаний проект закону викликав немало питань. Наприклад, суспільні відносини щодо регульованого товарного ринку у проекті висвітлені недостатньо: зокрема, зі змісту проекту не можна чітко зрозуміти, які є вимоги до того, що саме торгується на цьому ринку, хто є його учасниками, яка конкретно професійна діяльність здійснюється на ньому, не визначені особливості діяльності його операторів, укладення та виконання правочинів. До того ж не зрозуміло, що має статися в умовах імплементації закону та започаткування нових структур, що мають бути створеними згідно даного закону і у його відповідності, із численними установами, що позиціонують себе такими, що мають відношення до біржового ринку й чи дасть це очікуваний економічний ефект.

Звертає увагу також те, що покладення на Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) України функцій щодо регулювання ринку цінних паперів інших організованих ринків, не відповідає предмету діяльності цієї комісії, як вона визначається і в самій назві комісії. Слід чітко усвідомлювати, що аграрний ринок з об'єктивних причин, априорі, характеризується великою специфікою і тому повинен мати і особливі умови уніфікації регулювання: спільні із загально встановленими вимогами, разом з тим спеціальні, що враховують і задовольняють потреби ефективного збуту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів.

Проектом Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інвесторів від зловживань на ринках капіталу» (реє-

страційний номер №6303–д). передбачені зміни до законодавства, які дозволять забезпечити чіткі та прозорі правила гри для учасників ринку капіталів України, протидіяти зловживанням з цінними паперами, збільшити інвестиції в економіку через підвищення довіри до системи державного регулювання ринку капіталів в Україні [5].

Висновки

Отже, в цілому біржовий товарний ринок у нашій країні не зайняв відповідного місця як того вимагає досвід розвитку ринкової економіки. Він створений і діє без наявності чіткої правової бази, слабкого розуміння та невизначеного ставлення держави до біржової діяльності, а також відсутності державного органу, який би здійснював координацію, контроль та організаційно забезпечував роботу бірж.

Біржовий ринок цінних паперів в Україні також потребує серйозних змін: реанімаційних, поліпшувачих та розвиваючих. В першу чергу необхідно підкреслити, що ефективна діяльність цього ринку неможлива без чіткої та актуалізованої законодавчої бази. Найбільш пріоритетним напрямком в цій сфері є здійснення заходів з метою виконання зобов'язань, взятих Україною відповідно до Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом.

Розвиток законодавства в сфері ринків капіталу вважає одним з ключових завдань своєї діяльності НКЦПФР, невпинно напрацьовуючи законопроекти та активізуючи нормотворчу діяльність.

Список використаних джерел

1. Біловодська О.А. Біржовий ринок у світі й Україні та фінансові механізми його розвитку [Текст] / О.А. Біловодська, Л.О. Сигида // Глобальні та національні проблеми економіки (Електронне наукове фахове видання). – 2016. – Вип. 13. – С. 484–488.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
4. НКЦПФР та Європейська федерація торговців енергією розвиватимуть організовані ринки в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/2018/03/28/nktsprfta-vropeyska-federatsya-torgovtstv-energyu-rozvivatimuty-organzovan-rinki-v-ukran>.

5. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інвесторів від зловживань на ринках капіталу» (реєстраційний номер №6303–д) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64343.

6. Проект Закону «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 01 вересня 2017 р. (реєстраційний №7055) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62443.

7. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України № 448/96–ВР від 30 жовтня 1996 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

8. Про товарну біржу: Закон України № 1956–XII від 10 грудня 1991 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.

9. Про цінні папери і фондову біржу: Закон України № 3480–IV від 23 лютого 2006 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

10. Солодкий М.О. Проблеми та напрями розвитку біржового товарного ринку в Україні. Ефективна економіка. – 2017. – № 10 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5814>.

11. Сохацька О. М. Біржова справа: підруч. / [Ю. В. Мельник та ін.]; за ред. О. М. Сохацької. – Вид. 3–тє, перероб., змін. та допов. – Тернопіль, 2014. – 654 с.

References

1. Bilovodska O.A. Birzhovyi rynok u sviti y Ukraini ta finansovi mekhanizmy yoho rozvytku [Tekst] / O.A. Bilovodska, L.O. Syhyda // Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky [Elektronne naukove fakhove vydannia]. – 2016. – Vyp. 13. – S. 484–488.

2. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy / [Elektronnyi resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Ofitsiyni sait Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku Ukrainy / [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nssmc.gov.ua>.

4. NKTS PFR ta Yevropeiska federatsiia torhovtsiv enerhiieiu rozvyvatymut orhanizovani rynku v Ukraini / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.nssmc.gov.ua/2018/03/28/nkts-pfr-ta-vropeysyka-federatsiya-torgovtsiv-energyu-rozvivatymut-organizovan-rynkiv-ukran>.

5. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo

zakhystu investoriv vid zlovzhyvan na rynkakh kapitalu» (reiestratsiyni nomer №6303–d) / [Elektponnyi resurs] – Pezhym doctupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64343.

6. Proekt Zakonu «Pro rynku kapitalu ta orhanizovani tovarni rynku» vid 01 veresnia 2017 r. (reiestratsiyni №7055) / [Elektponnyi resurs] – Pezhym doctupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62443.

7. Pro derzhavne rehuliuвання rynku tsinnykh paperiv v Ukraini: Zakon Ukrainy № 448/96–VR vid 30 zhovtnia 1996 r. / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua>.

8. Pro tovarnu birzhu: Zakon Ukrainy № 1956–KhII vid 10 hrudnia 1991 r. / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: www.rada.gov.ua.

9. Pro tsinni papery i fondovu birzhu: Zakon Ukrainy № 3480–IV vid 23 liutoho 2006 r. / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.rada.gov.ua>.

10. Solodkyi M.O. Problemy ta napriamy rozvytku birzhovoho tovarnoho rynku v Ukraini. Efektyvna ekonomika. – 2017. – № 10 / [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5814>.

11. Sokhatska O. M. Birzhova sprava: pidruch. / [lu. V. Melnyk ta in.]; za red. O. M. Sokhatskoi. – Vyd. 3–tie, pererob., zmin. ta dopov. – Ternopil, 2014. – 654 s.

Дані про авторів

Стасіневич Світлана Анатоліївна,

к.е.н., старший науковий співробітник, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Київський кооперативний інститут бізнесу і права
e-mail: stasinevychsa@ukr.net

Боев Вадим Аркадійович,

студент 1–го курсу ОКР, магістр спеціальності Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Київський кооперативний інститут бізнесу і права
e-mail: stalker3027@ukr.net

Данные об авторах

Стасиневич Светлана Анатольевна,

к.э.н., старший научный сотрудник, доцент кафедры предпринимательства, торговли и биржевой деятельности, Киевский кооперативный институт бизнеса и права
e-mail: stasinevychsa@ukr.net

Боев Вадим Аркадьевич,

студент 1–го курса ОКР магистр специальности предпринимательство, торговля и биржевая деятельность, Киевский кооперативный институт бизнеса и права

e-mail: stalker3027@ukr.net

e-mail: stasinevychsa@ukr.net

Data about the authors**Svetlana Stasinevych,**

PhD, Associate Professor, Department of Enterprise,
Trade and Exchange activities
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law

Vadim Boiev,

1st year student of educational qualification level,
master in the specialty Entrepreneurship, Trade and
Exchanges activity
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law
e-mail: stalker3027@ukr.net

DOI: 10.5281/zenodo.2581126

ЦУКІН Б.М.,
КРУГОВИЙ В.В.

Формування системи стратегічного планування економічного розвитку

Предметом дослідження є методичні засади побудови системи прогнозно–програмних документів державного регулювання соціально–економічного розвитку на національному рівні.

Мета дослідження – обґрунтування змін до організації стратегічного планування розвитку країни та його стратегічних напрямів.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи: порівняльного аналізу, логіко–структурний, аналітичний, системний.

Результати роботи. У статті обґрунтовано напрями вдосконалення системи прогнозно–програмних документів, які готуються Урядом, та модернізації їх змісту для нового якісного рівня стратегічного планування розвитку.

Галузь застосування результатів. Економіка та управління національним господарством, методи і механізми регулювання економічних процесів та їх ефективність.

Висновки. Економіка України має хронічно низькі показники економічного розвитку. На національному рівні має бути сформована повноцінна система стратегічного планування на довгостроковому, середньостроковому та короткостроковому сегментах. Ключовими мають бути десятирічна деталізована по 5–7 цілям проблемно–орієнтована стратегія, середньострокові бізнес–програми, оперативні плани діяльності центральних органів влади, побудовані за якісними стандартами корпоративних бізнес–планів. Моніторинг досягнення цілей (6–8% зростання ВВП, 8–10% зростання промисловості, 10–12% зростання доходів населення) проводиться щоквартально Держстатом на основі системи індикаторів ефективності використання макроресурсів. Новий рівень державного регулювання має бути програмно–цільовим, загостреним на 5–7 головних проблемах, які ефективно вирішуються в короткий період на основі технологій проектного менеджменту.

Ключові слова: стратегічне планування, стратегія економічного розвитку, індикатори досягнення цілей, прогнози, програми, економічний розвиток, державне регулювання.

ЦУКІН Б.М.,
КРУГОВОЙ В.В.

Формирование системы стратегического планирования экономического развития

Предметом исследования являются методические основы построения системы прогнозно–программных документов государственного регулирования социально–экономического развития на национальном уровне.

Цель исследования – обоснование изменений в организации стратегического планирования развития страны и его стратегических направлений.

Методы исследования. В работе использованы общенаучные и специальные методы: срав–